

**Vabariigi Valitsuse määruse
„Kivimurru looduskaitseala kaitse-eeskiri” eelnõu
SELETUSKIRI**

1. Sissejuhatus

Looduskaitseseaduse § 10 lõike 1 alusel on Vabariigi Valitsusel õigus võtta alla kaitse alla ja kehtestada ala kaitsekord. Eelnõukohase määrusega moodustatakse senise vana kaitsekorraga kaitseala – Kivimurru männiku (KLO1000493) – baasil Kivimurru looduskaitseala (edaspidi *kaitseala*) ja kehtestatakse kaitse-eeskiri.

Kaitseala asub Jõgeva maakonnas Torma vallas Võtikvere külas riigimetsamaadel.

Kaitseala territoorium on olnud looduskaitse all alates 1968. aastast, kui Jõgeva Rajooni TSN Täitevkomitee 17. juuli otsusega nr 113 „Looduse kaitsest Jõgeva rajoonis” võeti pargina kaitse alla Kivimurru männik. Loodusobjekti tüübi määrang on ekslik, sest suurt osa alast katab looduslik mets (männik, kuusik), millel on küll puhkeväärtus, kuid puuduvad kaitsealuste parkide põhitunnused, kuna Kivimurru männik ei ole inimese poolt aiakunsti reeglite kohaselt loodud.

Vastavalt looduskaitseseaduse § 91 lõikele 1 kehtivad enne selle seaduse jõustumist kaitse alla võetud kaitsealade ja kaitstavate looduse üksikobjektide kaitseks kehtestatud kaitse-eeskirjad ja kaitsekord seni, kuni looduskaitseseaduse alusel kehtestatakse uus kaitse-eeskiri. Seega ei võeta määrusega kaitse alla uut ala, vaid kinnitatakse kaitse all olevale alale kehtivate õigusaktide kohane kaitsekord.

Eelnõukohase määrusega muudetakse looduskaitseseaduse § 13 lõike 1 alusel olemasoleva kaitsealuse objekti – Kivimurru männik – kaitsekorda ja kaitstava loodusobjekti tüüp looduskaitsealaks. Kaitseala moodustatakse, et tagada kohane kaitse üle-euroopaliselt ohustatud ja haruldastele kooslustele ja neile kooslustele omastele liikidele. Peale määruse jõustumist tehakse Euroopa Komisjonile ettepanek Kivimurru loodusala lisamiseks Natura 2000 võrgustiku alade hulka.

Vabariigi Valitsuse määruse eelnõu on koostanud Keskkonnaameti Jõgeva-Tartu regiooni kaitse planeerimise spetsialist Marica-Maris Paju (tel 740 7138; e-post: maris.paju@keskkonnaamet.ee), eksperdihinnangu on andnud Prope Mare Keskkonna Agentuur OÜ ning Are Kaasik ja Kalev Sepp EMÜ Põllumajandus- ja Keskkonnainstituudist. Eelnõu kaitsekorra otstarbekust on kontrollinud Keskkonnaameti kaitse planeerimise peaspetsialist Taavi Tattar (tel 786 8371; e-post: taavi.tattar@keskkonnaamet.ee). Eelnõu õigusekspertiisi on teinud Keskkonnaameti õigusosakonna jurist Madina Talu (tel 627 2178; e-post: madina.talu@keskkonnaamet.ee), keeleliselt toimetanud Siiri Soidro (tel 640 9308; e-post: siiri.soidro@tlu.ee).

2. Eelnõu sisu, piirangute ja kaitse alla võtmise põhjendus

2.1. Kaitse alla võtmise eesmärkide vastavus kaitse alla võtmise eeldustele

Kaitseala kaitse eesmärk on kaitsta, säilitada ja tutvustada endistel Peipsi rannikuluidetel asuvat metsamaastikku, sealseid metsakooslusi ja liikide elupaiku; kaitsta ja säilitada elupaigatüüpe, mida nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta (edaspidi *loodusdirektiiv*, EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50) nimetab I lisas. Need elupaigatüübid on metsastunud luited (2180– sulgudes on siin ja edaspidi kaitstava elupaigatüübi koodinumber vastavalt loodusdirektiivi lisale I, tärniga (*) on tähistatud esmatähtis elupaigatüüp), hallid luited (2130*) ja vanad loodusemetsad (9010*) ning kaitsta kaitsealuseid taimeliike laialehist neiuvaipa (*Epipactis helleborine*) ja roomavat öövilget (*Goodyera repens*).

Vastavalt looduskaitseaduse §-le 7 on ala kaitse alla võtmise eeldused ohustatus, haruldus, tüüpilisus, teaduslik, ajaloolis-kultuuriline või esteetiline väärtus või rahvusvahelistest lepingutest tulenev kohustus. Kaitseala kaitse alla võtmise eeldused on ohustatus, haruldus ja loodusdirektiivist tulenev rahvusvaheline kohustus.

Ohustatus ja haruldus

Haruldased ja ohustatud kooslused. Kivimurru looduskaitsealal esinevad looduslikud elupaigatüübid – metsastunud luited (2180), hallid luited (2130*) ja vanad loodusemetsad (9010*) – on haruldaste ja ohustatutena lisatud Loodusdirektiivi I lisasse ning osaliselt märgitud (tähistatud tärniga elupaigatüübi koodi juures) seal esmatähtsate elupaikadena, mille kaitse tagamises osas on Euroopa Liidul ja selle liikmesriikidel eriline vastutus. Nimetatud elupaigatüübid on intensiivse metsamajanduse tõttu muutunud euroopa boreaalses piirkonnas haruldaseks ja seetõttu on ohustatud ka paljud antud kooslustega seotud liigid, kes eelpool nimetatud elupaigatüüpi elupaigana või toitumisalana kasutavad.

III kategooria kaitsealused liigid - on vähenevate elupaikade või väheneva arvukusega liigid, mille arvukust ohustab elupaikade ja kasvukohtade hävimine või rikkumine ja mille arvukus on vähenenud sedavõrd, et ohutegurite toime jätkumisel võivad nad sattuda ohustatud liikide hulka. Tegemist on Eestis arvukalt esinevate liikidega, millele ohustatuks sattumise vältimiseks tuleb looduskaitseadusele kaitsta vähemalt 10% kõigist liigi kasvukohtadest. Kivimurru looduskaitsealal on sellisteks liikideks laialehine neiuvaip (*Epipactis helleborine*) ja roomav öövilge (*Goodyera repens*).

Loodusdirektiivist tulenev rahvusvaheline kohustus - loodusdirektiivi ülesanne on kaitsta ohustatud elupaigatüüpe ning aidata kaasa looduse mitmekesisuse säilimisele ja taastamisele. Direktiivi artikkel 6 punkt 1 kohaselt tuleb liikmesriikidel kehtestada vajalikud kaitsemeetmed direktiivi lisades nimetatud elupaigatüüpide ning liikide ja nende elupaikade kaitseks, mis vastavad nende elupaigatüüpide ja liikide ökoloogilistele nõudlustele. Kirikuraba looduskaitsealal on esindatud direktiivi I lisas loetletud elupaigatüübid metsastunud luited (2180), hallid luited (2130*) ja vanad loodusemetsad (9010*).

2.2. Loodusobjekti kaitse alla võtmise otstarbekus

Kivimurru looduskaitseala moodustatakse olemasoleva looduskaitseala objekti Kivimurru männiku baasil. Seega ei ole tegemist uue kaitsealaga, vaid vana kaitsekorraga alale, mis võeti riikliku kaitse alla kohaliku tähtsusega loodusobjektina (pargina), optimaalse kaitsekorra ja looduses jälgitava piiri kehtestamisega. Senine loodusobjekti tüüp ja kaitsekord piiranguvööndina ei taga kaitse eesmärgiks olevate luite- ja metsaelupaikade soodsat

seisundit, milleks tuleks eelkõige tagada nende looduslik areng. Kaitse eesmärgiks olevate elupaigatüüpide – metsastunud luited (2180) ja vanad loodusmetsad (9010*) – soodsat seisundit ei ole võimalik tagada pargi piiranguvööndina, sest piiranguvööndis ei ole võimalik üksnes looduslikule arengule jäetavas metsas vältida majandustegevust, piiranguid saab seada vaid uuendusraie puhul raielangi suurusle ja kujule ning keelata kokku- ja väljavedu külmumata pinnaselt. Majandustegevust saab keelata vaid sihtkaitsevööndis, kuid sihtkaitsevööndi režiimi ei ole võimalik kehtestada looduskaitsealusele pargile, millena ala 1968. aastal kaitse alla võeti.

Alal esinevad loodusdirektiivi I lisa elupaigatüübid - hallid luited (2130*; esinduslikkus C, looduskaitsealine seisund C, üldhinnang C) ja vanad loodusmetsad (9010*; esinduslikkus C, looduskaitsealine seisund A, üldhinnang C), mis on esmatähtsad elupaigatüübid, ning metsastunud luited (2180; esinduslikkus C, looduskaitsealine seisund A, üldhinnang C) -, moodustavad kaitsealast ca 30% (17 ha) ja on ohustatud ja haruldased kogu Euroopas (seisundihinnang on antud 2011. aasta seisuga, hindajaks OÜ Metsaruum). Esinduslikkuse hinnanguid on langetanud kaitseala idapiiriks olev melioratsioonivõrk, kuid selle mõju ei ulatu kaugele. Kaitsekorra jätkudes lastakse kuivendus- ja kogujakraavid kinni kasvada, mis aitab kaasa esinduslikkuse paranemisele.

Kaitse eesmärgiks olevad III kaitsekategooria liigid on kaitseala okasmetsakooslusele tüüpilised liigid ja kehtestatav kaitsekord tagab ka kaitsealuste liikide soodsa seisundi. Mõlemad liigid on teatmeteose „Kodumaa käpalised“ andmetel ühed vähestest käpaliseliikidest, kes on tihedalt seotud okaspuumetsaga. Roomav öövilge on seatud kaitse eesmärgiks esinduslikkuse ja iseloomulikkuse tõttu sellel alal, sest „Eesti taimede levikuatlase“ andmetel on see liik hajusalt esinev kogu Eestis, kuid tüüpiline just Ida-Eestile. Laialehine neuvaip on „Eesti taimede levikuatlase“ andmetel tavalisem Lääne-Eestis, kuid hajusalt ka Ida-Eesti metsakooslustes.

Lisaks kaitse eesmärgiks seatud III kaitsekategooria liikidele on kaitsealalt leitud ka kuut liiki haruldasi samblikke (*Arthonia lapidicola* (kaks leiukohta Eestis), *Lecidea albohyalina* (kuus leiukohta), *Micarea elachista* (üheksa leiukohta), *Pachyphiale fagicola* (üheksa leiukohta), *Sarea difformis* (kuus leiukohta), *Thelidium minutulum* (kuus leiukohta)), millel Tartu Ülikooli Ökoloogia ja Maateaduste Instituudi teadlaste 2009. aasta andmeil on Eestis vähem kui kümme leiukohta. Nimetatud samblikuliigid ei ole seatud kaitse eesmärkideks. Elupaikade kaitseks kehtestatav kaitsekord tagab nii looduskaitsealuste kui ka haruldaste liikide kaitse.

2.3. Kaitstava loodusobjekti tüübi valik

Kaitseala tüübiks on valitud looduskaitseala, kuna kaitse esmaseks eesmärgiks on looduslike elupaikade ja liikide kaitse ning metsade arengu tagamine loodusliku protsessina, st elustikuväärtuste tagamine. Looduskaitseaduse § 27 kohaselt moodustatakse looduse säilitamiseks, kaitsmiseks, taastamiseks, uurimiseks ja tutvustamiseks looduskaitsealad. Alal esinevad mitmed erinevad loodusväärtused (liigid, luited (pinnavormid) ja kooslused), siis püsielupaiga moodustamine ei ole otstarbekas, kuna see moodustatakse peamiselt kaitsealuste liikide ja nende elupaikade kaitseks. Samuti ei sobi geoloogiliste objektide (luidete) kaitseks hoiuala režiim, sest hoiualad on moodustatakse loodusliku loomastiku, taimestiku ja seenestiku soodsa seisundi tagamiseks, mitte aga eluta looduse objektide kaitseks.

2.4. Kaitstava loodusobjekti välis- ja vööndite piirid

Kaitseala piiritlemisel on lähtunud põhimõttest, et kaitsealasse on hõlmatud kaitset vajavad loodusväärtused ja loodusväärtustele vajalik puhver ning ala piirid peavad olema looduses selgelt tuvastatavad ja üheselt mõistetavad. Seetõttu on piiritlemisel kasutatud selgepiirilisi ja ajas vähe muutuvaid objekte (kvartalsihid). Kaitseala piir on kantud kaardile kasutades alusena Eesti põhikaarti (mõõtkava 1:10 000) ja maakatastri andmeid seisuga november 2012.

Kaitseala pindala on 55,2 ha ja see jääb tervikuna riigimetsamaadele. Kaitseala pindala jääb sisuliselt samaks, vaid tehnilisest korrigeerimisest tingitud muudatused suurendavad kaitsealuse objekti senist pindala ca 1,1 ha võrra.

Maastikuliselt kuulub kaitseala Alutaguse madaliku koosseisu. Kaitse alla on võetud Peipsi rannikuluute esinduslikum osa, kus esinevad eespool nimetatud elupaigatüübid.

Kaitseala välispiiri, mis on ühtlasi ka sihtkaitsevööndi piir, määramisel lähtuti sellest, et kaitstavad väärtused (Peipsi rannikuluute põhiosa, sellel kasvavad vanad metsad ja avatud luitekooslus) oleksid tervikuna hõlmatud kaitseala koosseisu.

Kaitseala on piiritletud kvartalsihte mööda riskülikuna, hõlmates riigimetsa kvartaleid HL077 ja HL488 (katastritunnus 81003:003:0151). Piiritlemise alustena kasutati põhjas teede kaitsealapoolset serva, idas kraavide kaitseala välist serva ja ühes kohas mõttelist sirget kraavi käänupunkti ja teise kraavi alguspunkti vahel, lõunas kraavi kaitseala välist serva, ning läänes kvartalsihi kaitseala poolset serva. Sihid ja teed jäeti välispiiril kaitseala koosseisust välja kuna nende kasutamise ees ei kaasne ohtusid ala kaitse-eesmärkidele. Kraavid seevastu jäeti kaitseala koosseisu, kuna kuivendamine ohustab alal esinevaid sookooslusi, mistõttu tuleks nende edaspidisel hooldamisel ja ehitamisel arvestada ka ala kaitse-eesmärkidega.

Arvestades ala väiksust (55,2 ha) ja et alast moodustab enamuse metsakooslus, mis vajab soodsa seisundi saavutamiseks ja hoidmiseks puutumatus, on ala tsoneeritud õigusselguse huvides sihtkaitsevööndisse. Sihtkaitsevööndi režiim on vajalik metsakoosluste loodusliku arengu tagamiseks ja õrna luitepinnase kaitseks ning seeläbi elustiku mitmekesisuse ja kaitsealuste liikide elupaikade säilimiseks. Seda ei võimalda praegune piiranguvööndi režiim ehk majandamist lubav kaitsekord, millega pole võimalik tagada näiteks vana loodusemetsa (9010*) ega halli luite (2130*) soodsa seisundit. Koosluse hooldustööd (halli luite avatuna hoidmist) ei käsitleta looduskaitsealade kohaselt majandustegevusena.

2.5. Kaitsekord

2.5.1 Kaitsekorra kavandamine

Kaitsekorra väljatöötamisel on arvestatud kaitsealal esinevaid loodusväärtusi (ekspertid Kalev Sepp, Are Kaasik) ning kaitseala tsoneeringu ja kaitse-eeskirja kohta koostatud eksperdiarvamust (Prope Mare Keskkonna Agentuur OÜ). Kaitse-eeskirjaga kehtestatavad piirangud on sätestatud ulatuses, mis tagab kaitsealal esinevate liikide ja looduslike elupaikade soodsa seisundi ning on proportsionaalne eeldatavale tulemusele. Kaitseala liitmisel Natura 2000 võrgustiku alade nimestikku tuleb tegevuse kavandamisel hinnata selle mõju kaitse eesmärkidele, arvestades Natura 2000 võrgustiku alade kohta käivaid erisusi.

Vastavalt kaitsekorra eripärale ja majandustegevuse piiramise astmele on kaitseala tervikuna määratud (hooldatavaks) sihtkaitsevööndiks.

Seniste kaitseala piiride muutmiseks ja kaitsekorra uuendamiseks tunnistatakse käesolev määrusega kehtetuks Jõgeva Rajooni TSN Täitevkomitee 17. juuli 1968. a otsuse nr 113

“Looduse kaitsest Jõgeva rajoonis“ lisa 1 alajaotuse A. Pargid ja puiesteed punkt 4 Kivimurru männik.

Käesolev kaitse-eeskirja eelnõu ei reguleeri kaitsealal kalapüüki ega sõitmist veekogudel, kuna alal ei ole veekogusid. Samuti ei kasva kaitsealal pilliroogu ega adru ning sellest tulenevalt ei ole vajadust reguleerida kaitse-eeskirjas nende varumist. Kaitsealal ei ole poollooduslikke kooslusi ning seetõttu ei käsitleta kaitse eeskirjas nendega seotud tegevust.

2.5.2. Sihtkaitsevöönd

2.5.2.1. Sihtkaitsevööndi eesmärgid

Sihtkaitsevöönd on kaitseala osa seal väljakujunenud või kujundatavate loodusväärtuste säilitamiseks. Kaitseala koosneb ühest sihtkaitsevööndist. Sihtkaitsevööndi kaitsereežiim on vajalik kaitseala eesmärkide saavutamiseks ja loodusväärtuste säilimiseks. Sihtkaitsevööndi režiim võimaldab tagada metsakoosluse loodusliku arengu.

2.5.2.2. Lubatud tegevused sihtkaitsevööndis

Kaitse-eeskirja kohaselt on inimestel lubatud kaitsealal viibida, korjata marju, seeni ja muid metsa kõrvalsaadusi ning pidada jahti. Nimetatud tegevusi on kaitsealal pidevalt viljeletud ja puuduvad andmed, et need oleks kaitseala väärtusi negatiivselt mõjutanud. Kaitseala avatud osas luite lael (hall luide) on mitu loata tehtud lõkkeaset, mille ümbruses on taimestik hävinud. Sellest tulenevalt on kaitse-eeskirjas peetud otstarbekaks lubada telkimist ja lõkke tegemist vaid kaitseala valitseja nõusolekul selleks ettevalmistatud kohtades, mis on asjakohaselt tähistatud, kuna kaitseala metsad on äärmiselt tuleohtlikud. Ühtlasi jätab see kaitseala valitsejale võimaluse suunata nimetatud tegevusi nii, et kaitseala kaitse eesmärgid ei saaks kahjustatud. Käesoleval ajal sellised ettevalmistatud kohad nagu ka muud ehitised (sh nii hooned kui rajatised) kaitsealal puuduvad. Eeskätt külastuse korraldamiseks ette nähtud infotahvlite, tõkkepuude, piirete vms ehitamise vajadusi silmas pidades on kaitsealal lubatud uute tootmisotstarbeta ehitiste püstitamine kaitseala tarbeks ja nende hooldustööd. Kaitse-eeskirja koostamise käigus Riigimetsa Majandamise Keskus (RMK) puhkerajatiste arendamise soovi ei avaldanud, kuid arvestades võimalike arendushuviudega peab kaitseala valitsejale jääma kaalutusõigus nende rajamise üle otsustamiseks, kuna selleks sobivaid kohti kaitsealal siiski esineb.

Kaitsealal on lubatud sõidukiga sõitmine teedel, kuna nimetatud tegevus ei ohusta kaitseala kaitse eesmärgi. Sõidukiga ja maastikusõidukiga sõitmine väljaspool teid on lubatud järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala kaitse korraldamise ja valitsemisega seotud tegevusel ning kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel. Piirang on kehtestatud eelkõige tehnilisi vahendeid (autod, maastikurattad jms) kasutavate külastajate negatiivsest mõjust (põhiliselt pinnakattetaimestiku purustamine, luitenõlvade erosioon) väärtuslike ja külastuskoormuse suhtes tundlikele luidetega seotud looduskompleksidele. Sõidukite ja maastikusõidukite (autod, mootorrattad jms) reguleerimatu kasutamine seab seetõttu ohtu loodusväärtused, lõhkudes pinnasekattetaimestikku ja tekitades erosiooniohtu. Leevendused sõidukitega sõitmiseks väljaspool teid ja maastikusõidukitega sõitmiseks tulenevad looduskaitseaduse § 30 lõikest 3.

Kaitsealal on lubatud kuni 30 osalejaga rahvaürituse korraldamine kaitseala valitseja nõusolekul selleks ettevalmistatud kohas, kuigi eeskirja koostamise ajal sellised kohad puuduvad, on määрусesse vastav võimalus sisse kirjutatud. Rohkem kui 30 osalejaga rahvaürituse korraldamine ettevalmistatud kohas ja rahvaürituse korraldamine selleks ettevalmistamata kohas on lubatud üksnes kaitseala valitseja nõusolekul. Inimeste kaitsealal

viibimisele on seatud arvulised piiranguid lähtuvalt suuremate inimgruppide ja korraldatud ürituste võimalikust kahjulikust mõjust õrnale luitepinnasele. Kaitseala ajaliselt ja ruumiliselt hajutatud külastus ei ole kaitseala kaitse-väärtusi negatiivselt mõjutanud. Kaitseala valitsejale on jäetud võimalus suuremate gruppide korral iga kord kaalutleda ürituse lubamist. See on vajalik selleks, et igal konkreetset juhul oleks võimalik arvestada tingimuste koosmõju (ilmastik, külastajate arv, tegevuse iseloom jne) ja valitseja poolt seatud külastustingimused tagaksid, et kaitseala eesmärgid ei saaks kahjustatud. Kuna rahvaüritused ja nendest osavõtt on väga erinev, siis ei ole võimalik kaitse-eeskirjaga sätestada ühtseid proportsionaalseid piiranguid. Seetõttu tuleb iga kord olenevalt konkreetsest rahvaüritusest otsustada vajalike piirangute sisu ja proportsionaalsuse üle. Alla 30 osalejaga rahvaürituste mõju kaitseala kaitse-eesmärkidele ei ole eeldatavasti oluline, mistõttu väiksematele rahvaüritustele piiranguid ei seata. Seega on kavandatud piisav paindlikkus ürituste võimaldamiseks eeldusel, et need ei ohusta loodusväärtusi.

Kaitseala valitseja nõusolekul võib kaitsealal kujundada metsakooslusi (st hallilt luitelt, mis Metsaregistri andmetel on ca kümneaastane männik, noorte puude raie, et tagada kinnistunud luite avatus ja seega ka tingimused sealsel taimestikule) vastavalt kaitse eesmärgile ja teha hooldustöid kaitsealuste liikide elutingimuste säilitamiseks (teeäärte puhastamine pealetungivast võsast, et tagada laialehise neiuvaiba kasvukohtade säilimine) ja hooldada olemasolevat maaparandussüsteemi. Vastavad tööd lähtuvad eelkõige vajadusest saavutada võimalikult kiiresti koosluste ja liikide soodne seisund. Osaliselt asub kaitsealal vana maaparandussüsteem (Võtikvere TTP-416), mis on rajatud metsakuivendamise eesmärgil. Kaitseala põhja- ja läänepiiriks on selle maaparandussüsteemi kraav nr 301, mis on ka süsteemi eesvool. Kaitseala valitseja seatud tingimustel ja nõusolekul on lubatud eesvoolu puhastamine. Kaitsealale jäävate kogujakraavide puhastamine ei ole ala režiimi ja kaitse eesmärki (luidetevahelise märja metsa koosluse soodsa seisundi taastamine) arvestades vajalik ega soovitatav.

2.5.2.3. Keelatud tegevused sihtkaitsevööndis

Kaitsealal on keelatud majandustegevus, looduvarade kasutamine ja uute ehitiste püstitamine, v.a kaitseala tarbeks, st tegevused, mis ei lähtu sihtkaitsevööndi kaitse eesmärkidest, kuna nende tegevuste käigus võivad saada kahjustada või hävida metsakooslused, mille säilitamine on sätestatud kaitse eesmärgina, ning võidakse kahjustada õrna luitepinnast ja kaitsealuseid taimeliike.

2.5.2.4. Tegevuste kooskõlastamine kaitseala valitsejaga

Planeeritud tegevuse ühtivus kaitseala kaitse eesmärkidega sõltub konkreetsetest tingimustest ja vajab igakordset kaalutusotsust. Seetõttu on vastavalt looduskaitseaduse § 14 lõikele 1 mitmed tegevused lubatud vaid kaitseala valitseja nõusolekul. Ilma kaitseala valitseja nõusolekuta ei või muuta katastriüksuse kõlvikute piire ega kõlviku sihtotstarvet, koostada maakorralduskava ega teha maakorraldustoiminguid, kehtestada detailplaneeringut ega üldplaneeringut, anda nõusolekut väikeehitise ehitamiseks, jahiulukeid lisasöötä, anda projekteerimistingimusi või ehitusluba, rajada uut veekogu, mille pindala on suurem kui viis ruutmeetrit.

Kaitseala valitseja ei kooskõlasta tegevust, mis kaitse-eeskirja kohaselt vajab kaitseala valitseja nõusolekut, kui see võib kahjustada kaitseala kaitse eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit. Kui tegevust ei ole kaitseala valitsejaga kooskõlastatud või tegevuses ei ole arvestatud kaitseala valitseja kirjalikult seatud tingimusi, mille täitmisel ei kahjusta

tegevus kaitseala kaitse eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit, ei teki isikul, kelle huvides nimetatud tegevus on, vastavalt haldusmenetluse seadusele õiguspärasest ootust sellise tegevuse õiguspärasuse osas. Keskkonnaministeeriumil või Keskkonnaametil kui keskkonnamõju hindamise järelevalvajal on õigus määrata kaitseala kaitseks keskkonnanõudeid, kui kavandatud tegevus võib kahjustada kaitseala kaitse eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit.

Praktikas on tingimuste seadmine kõige enam kasutatav võtte, millega välditakse kaitsealadel majandustegevuse kahjustavat mõju. Enamasti ei keelata tegevust, mis on kaitse-eeskirjas lubatud kaitseala valitseja nõusolekul, vaid püütakse kaalutusõiguse kaudu leida lahendusi, kus tegevus loodusväärtusi ei kahjusta, saavutades looduskaitse ja arendushuvide ühitamise.

3. Menetluse kirjeldus

Kivimurru looduskaitseala kaitse-eeskirja avalik väljapanek toimus kaks korda. 18. septembrist kuni 02. oktoobrini 2006. a toimus avalik väljapanek Jõgevamaa keskkonnateenistuses ja asukohajärgses Torma Vallavalitsuses. Teade kaitseala kaitse-eeskirja eelnõu avaliku väljapaneku kohta ilmus 12. septembril 2006. a ametlikus väljaandes Ametlikud Teadaanded, 12. septembril 2006. a ajalehes Postimees ning kahes kohalikus ajalehes: Vali Uudised (15. septembril 2006. a) ja Vooremaa (16. septembril 2006. a). Kaitse-eeskirja eelnõu avalik arutelu toimus 03. oktoobril 2006. a Jõgevamaa keskkonnateenistuses; sellest võttis osa kümme inimest.

Vastavalt looduskaitseaduse § 9 kohasele kaitse alla võtmise menetlusele saadeti kaitsealal paikneva kinnisasja omanikule ja Torma Vallavalitsusele teade. Omaniku esindajaks riigimaa osas on vastavalt riigi kinnisvararegistrile Riigimetsa Majandamise Keskus (RMK). Määruse ettevalmistamise käigus on kaitse-eeskirja eelnõu läbi räägitud kohaliku RMK Jõgevamaa metskonnaga, kes kinnitas, et metskonna poolt ei ole Kivimurru looduskaitseala kaitse-eeskirjale muudatusettepanekuid.

Avalikustamise käigus ettepanekuid ja vastuväiteid ei esitatud.

Kuigi kaitse-eeskiri ei ole sisuliselt muutunud, otsustati menetluse viibimise tõttu teavitada menetlusosalisi menetluse jätkumisest ja selleks korraldati uuendatud kaitse-eeskirja avalik väljapanek 08. kuni 22. oktoobrini 2012. a Keskkonnaameti Jõgeva-Tartu regiooni Tartu kontoris ja asukohajärgses Torma Vallavalitsuses. Teade kaitseala kaitse-eeskirja eelnõu avaliku väljapaneku kohta ilmus 02. oktoobril 2012. a ametlikus väljaandes Ametlikud Teadaanded, 04. oktoobril 2012. a ajalehes Eesti Päevaleht ning kahes kohalikus ajalehes: Vali Uudised (05. oktoobril 2012. a) ja Vooremaa (04. oktoobril 2012. a) ning kaitse-eeskirja eelnõuga sai tutvuda ka Torma valla veebilehel. Teadetele oli lisatud märkus, et juhul kui väljapaneku jooksul ei esitata soovi avaliku arutelu korraldamiseks, viiakse kaitseala kaitse-eeskirja arutelu läbi kirjalikult. Avaliku arutelu ei toimunud, sest selleks ei avaldatud soovi.

Avaliku väljapaneku käigus ettepanekuid ja vastuväiteid ei esitatud.

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Kivimurru looduskaitseala kaitsekorra kavandamisel on lähtutud looduskaitseaduses esitatud nõuetest ja arvestatud vastavust Euroopa Ühenduse õigusele, eelkõige nõukogu direktiivile 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loomastiku ja taimestiku kaitse kohta

(EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50).

EÜ Nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ ehk loodusdirektiivi artikli 2 lõike 1 kohaselt on nimetatud direktiivi eesmärk looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitsmisega kaasa aidata bioloogilise mitmekesisuse säilimisele EL liikmesriikide territooriumil. Loodusdirektiivi artikli 3 lõigete 1 ja 2 kohaselt luuakse Euroopa ökoloogiline võrgustik Natura 2000, mille loomisse annab oma panuse iga liikmesriik võrdeliselt sellega, mil määral tema territooriumil leidub loodusdirektiivis nimetatud looduslikke elupaigatüüpe ja liikide elupaiku. Ala loodusalaks esitamise järgselt tuleb tegevuste kavandamisel hinnata nende mõju kaitse eesmärkidele, arvestades Natura 2000 võrgustiku alade kohta käivaid erisusi.

Peale määruse jõustumist tehakse Euroopa Komisjonile ettepanek Kivimurru loodusala lisamiseks Natura 2000 võrgustiku alade hulka, mille eesmärkideks on metsastunud luited (2180)⁴, hallid luited (2130*) ja vanad loodusmetsad (9010*).

5. Määruse mõju ja rakendamiseks vajalikud kulutused

Määruse mõju on positiivne loodus- ja elukeskkonnale, aidates looduskeskkonna säilitamisega kaasa inimeste põhivajaduste ja elukvaliteedi tagamisele. Määrus aitab paremini tagada luitemaastiku ja seal esinevate liikide ning metsakoosluse kaitse. Kehtestatav kaitsekord arvestab ala eesmärgiks olevate väärtuste kaitse vajadusi ja selle rakendamine tagab nende säilimise.

Uue kaitse-eeskirja kehtestamine aitab kaasa rahvusvaheliste kohustuste täitmisele, seega on mõju välissuhetele positiivne. Looduse mitmekesisuse ehk elurikkuse säilitamise ja suurendamise vajaduse sätestavad nii Euroopa 2020 kui ka Ressursitõhusa Euroopa tegevuskava. Sellest tulenevalt on elurikkuse vähenemise peatamiseks ja taastamiseks kinnitatud EL elurikkuse strateegia aastani 2020 (KOM(2011)2441), mis seab liikmesriigile konkreetsed ja mõõdetavad eesmärgid elurikkuse (liikide ja elupaikade seisundi) parandamiseks aastaks 2020. Kinnitatav õigusakt toetab otseselt toodud eesmärkide saavutamist.

Kivimurru looduskaitseala asub täies ulatuses riigi maal ja on juba riikliku kaitse all, mistõttu määruse jõustumisel puuduvad olulised mõjud sotsiaalvaldkonnale, riiklikule julgeolekule, majandusele, regionaalarengule ja riigiasutuste ning kohaliku omavalitsuse korraldusele.

Vastavalt maamaksuseaduse §-le 4 kaasneb määruse jõustumisega kohaliku omavalitsuse maamaksutulude mõningane vähenemine. Maamaksuseaduse § 4 lõike 3 kohaselt hakkab maamaksusoodustus kehtima kaitse eeskirja jõustumisele järgneva aasta 1. jaanuaril. Maamaksuseaduse § 4 lõike 1 punkti 1 kohaselt kaitsealade sihtkaitsevööndi maalt maamaksu ei maksta ja § 4 lõike 2 kohaselt looduskaitseaduse §-s 31 sätestatud piiranguvööndi maalt makstakse maamaksu 50% maamaksumäärast. Kuna kogu ala tervikuna kuulub sihtkaitsevööndisse, kus hakkab kehtima 100%-line maamaksusoodustus, väheneb Torma valla maamaksust laekuv tulu ligikaudu 360 eurot.

Kaitsealal ei asu eramaid ja seega ei kaasne kaitseala moodustamisega kaitsealuse maa riigile omandamise kohustust.

6. Määruse jõustumine

Käesolev määrus jõustub kümnendal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

7. Vaidlustamine

Käesoleva määruse üldkorraldusele ehk haldusakti tunnustele vastavat osa on võimalik vaidlustada, esitades halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras kaebuse halduskohtusse. Määruses on üldkorralduse regulatsioon suunatud asja (kinnistu) avalik-õigusliku seisundi muutmisele, hõlmates eelkõige asja kasutamist ja käsutamist reguleerivaid sätteid. Seega vastavad määruses üldkorralduse tunnustele sätted, millest tulenevad kinnisasja omanikule või valdajale õigused ja kohustused on konkreetse kinnisasjaga tihedalt seotud ning puudutavad kinnisasja kasutamist või käsutamist. Halduskohtumenetluse seadustiku § 46 lõike 1 kohaselt võib tühistamiskaebuse esitada 30 päeva jooksul kaebajale haldusakti teatavaks tegemisest arvates ja sama paragrahvi lõike 5 kohaselt kaebuse haldusakti õigusvastasuse kindlakstegemiseks kolme aasta jooksul haldusakti andmisest arvates.

8. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu on kooskõlastatud teiste ministeeriumitega eelnõude infosüsteemi EIS kaudu. Ministeeriumid on kooskõlastanud eelnõude infosüsteemis EIS eelnõu vaikimisi. Vabariigi Valitsuse relemendi § 7 lõike 4 kohaselt, kui kooskõlastaja ei ole sama paragrahvi lõigetes 1–3 sätestatud tähtaja jooksul eelnõu kooskõlastanud või jätnud seda põhjendatult kooskõlastamata, loetakse eelnõu kooskõlastatuks.

Keit Pentus-Rosimannus
Keskkonnaminister